

Javaslat
a kunszentmártoni települési értéktárba történő felvételhez

Készítette:

Lapisné Winter Katalin

Lapisné Winter Katalin .....

Kunszentmárton, 2017. január 9.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslattevő (személy, intézmény, szervezet, vállalkozás) neve:

Lapisné Winter Katalin

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó adatai:

Név:Lapisné Winter Katalin

Levelezési cím:5440 Kunszentmárton, Juhász Gyula u. 26

Telefonszám:06/70/

E-mail cím:l.w.kati@freemail.hu

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. a nemzeti érték megnevezése

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód épített környezet

ipari és műszaki megoldások kulturális örökség sport

természeti környezet turizmus és vendéglátás

3. A nemzeti érték föllelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése

települési tájegységi megyei külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Kunszentmárton kedvező földrajzi adottságokkal rendelkező város, természeti környezete változatos. A táj természetvédelmi értéke a Körös-völgy, mely 1997-től a Körös-Maros Nemzeti Park egyik mozaik területe. Az évenkénti madárvonulások útvonalaként zöldfolyosó, így a legmagasabb nemzetközi védelmet is élvezzi.

Az ártéri táj másodlagosan kialakult, szabályozási tevékenységek során jött létre.

A munkálatokat az 1816. évi árvíz indította el, melynek hatására 1818—23-ban a Körösökről és a Berettyóról elkészültek a szabályozásokat megelőző vízrajzi felvételek és rendezési javaslatok. A munkálatokat Huszár Mátyás, Vásárhelyi Pál és ifj. Tessedik Sámuel vezette. Rendezési javaslataikból csupán annyi valósult meg, hogy az érdekelt helységek 1829— 50-ig hevenyészett Körös-gátakat és a helységeket védő körgátakat építettek, a vizek gyorsabb és zavartalanabb lefolyása érdekében folyómedreket tisztítottak, többé-kevésbé sikerült átvágásokat létesítettek. Az 1855. évi árvíz pusztításai sürgették a terület végleges rendezését. A térség vízszabályozási, lecsapolási és ármentesítési terveit Keczkés Károly és Bodoki Károly készítette el 1855-ben. A Hármas-Körös végső szabályozási munkálatait 1894-ben fejezték be.

Kunszentmárton határában a jelenlegi 24fkm és a 22fkm között új mederbe terelték a folyót. Az átvágásokkal 7km.-rel rövidült a folyó.

Az ártéri táj jellegzetességei a morotvák. Kunszentmártonhoz 6 holtág tartozik melynek állapota, sorsa változatos képet mutat.

Kerekes zugi holtág Medrének feliszapoltsága és vízi növényzettel való benőttsége közepes mértékű. Vízpótlása és vízcseréje megoldatlan, belvízből és szivárgó vizekből töltődik.

Funkciói: belvítározás, horgászat. Élővilága változatos

Özénzugi holtág Medre közepesen feliszapolódott, vízi növényzettel erősen benőtt. Az árhullámok vize tölti fel, leürítése megoldatlan. Funkciói: horgászat, vadászat. Gazdag és változatos az élővilága, előfordul itt többek között az Európa szerte szigorúan védett vidra is. A „szentély” típusú holtágak közé tartozik.

Verebes holtág nincs az élővízzel kapcsolatban. A meder csak kiáradások során telik meg vízzel. Feltöltődése előre haladott.

Csenged mind két partját felosztották, telkek szabdalják, a bal part teljesen beépített. Az öntözések és a kommunális szennyezések következtében a holtág vízminősége rossz. Körös Horgász Egyesület gondozásában van

A **Sulymos holtágat** csatorna köti össze az élővízzel. A folyó magas vízállásakor biztosított a víz utánpótlás.

Betekints holtág a legjobban feltöltődött holtágunk. A végei sulyommal borítottak. Horgász helynek használják.

6. Indoklás az értéktárba történő fölvétel mellett

Fokozott jelentősége van a természetvédelem alá helyezett ártéri szakaszoknak mint európai jelentőségű madár élőhelyek. A költőfajokon kívül pihenő- és táplálkozó helyet biztosít a Kárpát-medencén keresztülvonuló és alkalmilag itt időző madárfajoknak.

Az öreg odvas fák kitűnő fészkelő helyet nyújtanak az odúlakó madárfajoknak. Búbos banka, nagy fakopáncs, zöld hulló, kék- és széncinegék költenek itt.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.

Javaslat

Lapisné Winter Katalin Hármás-Körös holtágainak a kunszentmártoni települési értéktárba történő felvételéhez.

Alulírott egyetértek a nevezett személy javaslataival, miután szakirodalmak és az ötvenéves kutatómunkám is alátámasztja a nevezett leírásában foglaltakat. A holtágakat meg kell menteni és megőrizni. Néhány indok erre:

- A Körös folyó völgyében iránymutató a Kárpát-medence madárvonulásában gyülekező és táplálkozó hely valamint pihenőhely is, ehhez járulnak hozzá a holtágak.
- A holtágak őrzik leginkább az egykori lágvilág növényeit. Ilyen például helyenként:
  - a nagyhínár (Myriophyllum-Potamogeton) vagy
  - a vízi sulyom (Tropaeolum), gyakoriak
  - a szittyófajok (Lycopus).
- Értékesek az itt található ártéri erdők, bokrosok a ligetesen kialakult fűzesek-nyárfások (Populus-Salix alba-triandra). Helyenként a nyárfákra és fűzfákra fölkapaszkodik a jellemző ligeti szőlő (Vitis Silvestris).
- A holtágak környékén az ártéri legelők-rétekre jellemző az ecsetpázsit-kaszálók.
- A holtágak és környéke életteret ad időnként a védett vidrának (Lutra lutra) vaddisznónak, őznek, nyúlaknak, de még a mocsári-teknősnek és békáknak is.
- A madarak sokaságának ad életteret, fészkelő helyet, étkezést és pihenőhelyet, fakoronában énekes madaraknak, fatörzsön az odúban élőknek, nádasban a nádi énekeseknek, vízfelületen a vízimadaraknak.

A megfigyeléseim ami közel 50 év, bizonyítja a madárvilágát ezeknek a holtágaknak, **119 faj került regisztrálásra** a naplomba és ebből itt és a környéken **57 faj fészkel 48%-a** az állománynak. Élőhely szerinti megoszlása:

Ragadozó m.....	13 faj ebből fészkel 4 faj
Vizek-vizes élőhelyek m.....	32 faj ebből fészkel 9 faj
Erdők m.....	28 faj ebből fészkel 18 faj
Mezőgazdasági ter.-Mezők-Puszták m.....	20 faj ebből fészkel 12 faj
Bokrosok, kertek m.....	12 faj ebből fészkel 5 faj
Település-Település környékének m.....	14 faj ebből fészkel 9 faj

Holtágak és környékének madárállománya:

Csengedi holtág: 77 madárfaj került megfigyelésre, mint a gatyás ölyv, héja, kabasólyom, kis sólyom, rétisas, kanalas réce, viharsirály, Bölömbika, kis fakopáncs, fekete harkály, kis őrgébics, nagy őrgébics, süvöltő és sok más faj. Ebből az állományból **itt fészkel 41 faj.**

Sulymosi holtág: 63 madárfaj került megfigyelésre, mint a héja, vándorsólyom, vörösvércse, bölömbika, bakcsó, kis kócsag, berki tücsökmadár, közép fakopáncs, holló, sisegő füzike, feketególya, karvaly poszáta, hamvas küllő, vörösfejű gébics, szürke légykapó, stb. Ebből az állományból **fészkel 33 faj.**

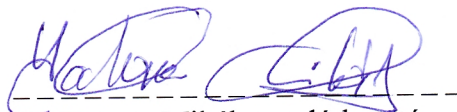
Verebesi holtág: 4 madárfaj került megfigyelésre, mint a héja, énekes nádiposzáta, Sárgarigó 4 pár, csóka, 3 faj fészkel a területen. A növényzete emlékeztet az ősi ártérre, sűrű és alig áthatolható.

Betekincsi holtág: 17 madárfaj került megfigyelésre mint az egerészölyv, héja, énekes rigó, barátposzáta, fülemüle, vetési varjú, a 70 évek végéig fészkeltek: zöld küllő, zöldike, stb. fészkel 13 faj a területen.

Özényzugi holtág: 27 madárfaj került megfigyelésre, mint a kabasólyom, barnakánya, réti fülesbagoly fészkel, nagy goda, törpe vízicsibe, nyaktekeres, ökörszem, vadgerle, fehérgólya, búbosbanka, csicsörke, halvány geze. A holtág parti fáin telepesen fészkel a kárókatona éves átlagban 63 fészket költ, szürke gém éves átlagban 66 fészket költ, a két faj összesen éves átlagban 129 fészekben költ. A megfigyelés 2004. -2016. év időszaka.

Kerekeszugi holtág: madármegfigyelés nem történt a részemről, de tájékozódás alapján megegyezik a többi holtág madárvilágával. A vízben viszont érdekes halállomány van, így védett terület.

Javaslom az értéktárba történő felvételét ezeknek a holtágaknak miután értékes növény és állatviláguk, ezen belül madárviláguk van.

Katona Mihály madárkutató
a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület tagja

Kunszentmárton, 2017. 02.01.

Melléklet

1.: Sulymosi holtág, sulyommal benőtt.

2.: Sulymosi holtág parti fáján
sárgagévagomba 100 x 70 cm.

3.: Verebesi holtág öreg fűzfái.

4.: Özényzugi holtág, telepesen fészkelő
szürkegémek- kárókatonák.